

***HAAR LEVEN
AAN DE RAND VAN DE PEEL.***

Een gefingeerd boerinnenverhaal.

***Bijlage bij HET MOOISTE BLAUW,
ISBN 9789491080944.***

Met genoeg putte ik hiervoor uit meerdere bronnen.

***Behalve mijn eigen herinneringen
allereerst het handgeschreven levensverhaal van mijn moeder.
Ik mocht het naar eigen inzicht gebruiken.***

***Verder benutte ik meerdere heemkundige vindplaatsen:
Bezoekerscentrum en Nationaal Park 'De grote Peel' te Ospel,
Stichting Peelmuseum te Horst-America,
Museum van de Vrouw te Echt,
Openluchtmuseum Eynderhoof te Nederweert-Eind,
Oorlogsmuseum Overloon,
uitgaven van Stichting Brabants Heem ...***

*Op warme zomeravonden
zitten we graag te schemeren,
op een keukenstoel
onder het opkamerraampje,
tegenover de oude waterput.*

*Ik kijk dan naar de vier perenbomen langs
het grindpaadje.*

*Stokoude wachters met gegroefd gezicht
en krakende ledematen.*

*Onder die bomen staan de kasten met de
bijenvolken van mijn man Lammert.*

Daar weer achter ligt mijn moestuin.

*Al jaren kweek ik er planten op hun vaste
plaats.*

*Rabarber bijvoorbeeld. Als het geregend
heeft, staan er in de oksels van de bladeren
blinkende waterpoeltjes.*

In sommige vogelnestjes ben ik

hoogstpersoonlijk vertegenwoordigd.

In de loop van het jaar spaar ik mijn haren

die in de borstel blijven zitten en in de

lente hang ik die in de struiken: grijze

toefjes uit de herfst van mijn leven in het

jonge veelkleurige groen. Alleen al de

gedachte dat er van die schattige

wezentjes in rusten.

Ik volg graag de vlucht van de vleermuis.

Wat zit het heelal mooi in elkaar. Dat

blinde diertje verdwaalt niet. Het kreeg

een gouden draad mee voor alle bochten en krochten in het labyrint van de natuur. Als je schemert, ervaar je van minuut tot minuut hoe kleuren veranderen. In maanloze nachten kijken we naar de Melkweg. Die siert als een triomfboog het hemelgewelf.

Zolang ik me herinner, verlang ik naar de avond. Om dan te doen wat Alice Nahon zo mooi beschreef: in de eigen ziel kijken.

In mijn jeugd haalden we dan de koeien terug uit de wei, over het zandpad. Dat hoorde tot de taak van de kinderen. Een dagelijks terugkerend ritueel. Ontelbare stofdeeltjes in het kielzog van de kleine kudde leverden een wervelende dans op met de laatste zonnestralen.

Dit soort herinneringen . . .

Op mijn oude dag leef ik ervan, kan ik niet zonder. En ik maakte houten beelden vanuit die herinneringen en vanuit eeuwen oude klassieke verhalen. Ze staan in onze tuin en in mijn atelier, niet in ons woongedeelte. Dat heb ik bewust ouderwets gehouden. Ik leef graag met zoveel mogelijk lijntjes vanuit het verleden.

*We wonen in het buitengebied
en hebben eigenlijk maar één buur:
de familie van Ravenstein tegenover ons.
Zij helpen ons bij tuinkarweitjes.
Lammert praat met Frans van R.
en ik ondersteun hun dochter.
Die wordt beeldhouwster.*

*Lammerts grootouders kwamen uit Het
Bildt in Friesland. Financieel raakten ze
aan lager wal door de graan- en
botercrisis, eind negen-tien-de eeuw.
Landarbeiders kwamen massaal zonder
werk en weken uit.
Naar Amerika bijvoorbeeld. In Friese
dorpen werden destijds lezingen gehouden
om mensen te wijzen op de gouden kansen
die aan de andere kant van de oceaan
lonkten.
Misleidende reclame, bleek later. Want
onuitgesproken en dus ongehoord, bleven
de ontberingen. Om te beginnen
gedurende de reis. En ook na aankomst
was het leed niet te overzien. In de
sporadische brieven schreven de
landverhuizers maar een fractie van wat
ze als emigranten echt meemaakten.
Op wervingsavonden zong men evengoed
heel optimistisch: “Amerika, dou lân fan
dream en winske”.*

De familie Popma keerde Het Bildt dus wel de rug toe, maar verbrandde niet alle schepen achter zich.

Hun droomland was niet het verre Amerika maar DE PEEL, in het Brabants-Limburgse land. Die werd toen in cultuur gebracht.

Maar ook daar kregen mensen te maken met dubbele bodems. Om werkers te lokken, werd gezegd dat pioniers als eersten recht hadden op een echte ontginningsboerderij. De Popma's grepen ernaast. Ze bleven arbeiders.

Zoon Piet en zijn vrouw Tjerkje, de ouders van Lammert, kwamen hogerop door een boerderij te kopen in het land tussen Peel en Maas. Trots noemden ze hun nieuwe bezit 'POPMA STATE'.

Schoonmoeder Tjerkje was dus 'import-bruid', zouden we tegenwoordig zeggen. Op vakantie bij zijn familie leerde mijn schoonvader haar kennen. Ze woonde in een landarbeidershuisje langs de Oude Bildtdijk. Het stel trouwde op de dezelfde plaats waar eeuwen eerder Rembrandt en Saskia van Uyenburgh met veel pracht en praal in de echt werden verbonden.

Wennen aan de mensen hier ging goed. Ze hadden leuke, meelevende burens.

Je bleef de Friese klanken in hun stem horen. Lammert spreekt het Peellands vloeiend, al is zijn ziel Fries.

Nog gauw iets over Het Bildts. Het is een Fries-Hollandse mengtaal. Die ontstond toen een stel edelen, met achter zich een bonte stoet jongelui uit Holland, Zeeland en Brabant, de Middenzee bedwongen. In één jaar bouwden die lui een dijk van meer dan veertien kilometer dwars door die binnensee: de Oude Bildtdijk. Allemaal volbloed polderjongens, die natuurlijk aan de zwier gingen met de jonge Friezinnen uit de omgeving. En zo groeide daar een eigen taal, het Bildts.

Lammert beitelde in zijn jonge jaren de naam 'POPMA STATE' eigenhandig in een robuuste eiken plank en spijkerde die boven de voordeur tegen de muur. Zo hield hij zijn oorsprong, zijn wortels, blijvend voor ogen.

'Er is geen betere grond in heel het dorp!' was het zinnetje waarmee hij mij het hof maakte.

Toen wij trouwden, gingen Lammerts ouders in de kern van het dorp wonen. Samen met een politiegezin uit Leeuwarden waren ze daar lang de enige

*'buitenlanders', niet bij een kerk
aangesloten en politiek nogal links.
Ze kwamen vaak naar de 'Popma State',
om ons te helpen en vooral om te genieten
van het vee en de gewassen.
Wij verzorgden hen tot aan het eind van
hun leven en we hebben hen begraven in It
Heitelân.*

*Zolang mogelijk gingen Lammert en ik met
hen op familiebezoek. Je was bijna een dag
onderweg voor je ginds aan de koffie zat.
De eindeloze ruimte van het Friese land
gaf me telkens weer een bijzondere
ervaring. Ieder jaar, in de lente, krijgt het
land er 'de pronk an', met blinkende, lange
en kaarsrechte voren. Daarna, in de zomer,
is men er druk met het oogsten van
aardappelen en graan. En in de donkere
dagen van najaar en winter tref je er weer
één grote leegte aan, met treurig kale
velden en weinig nuances. Een wit
sneeuwkleed vrolijkt het dan op. Dat
verdoezelt alles, mooi zowel als lelijk.
Gefascineerd keek ik daar ook naar de
schilderachtige wolkenluchten boven het
spiegelende Friese wad.
Bijzonder indrukwekkend vond ik de
eindeloos lange 'Ouwe Dyk' met zijn
lintbebouwing. Bovenop de dijk aan de
zeekant de arbeidershuisjes, om
landbouwgrond te sparen. En onder in de
polder de kapitale boerderijen, met hun*